

11. Sirotinin, N.N. (1954). *O dvuh vedushchih russko-ukrainskikh shkolah patologov* [About two leading Russian-Ukrainian schools of pathologists]. Kiev: Gosud. izd-vo med. 1-ry USSR [in Russian].

12. Vasil'ev, K.K. (1993). Formirovanie i razvitie Odesskogo nauchno-medicinskogo centra i ego rol' v sozdanii otechestvennoj ehpidemiologii i mikrobiologii [Formation and development of the Odessa Scientific Medical Center and its role in the creation of native epidemiology and microbiology]. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Moscow [in Russian].

Гамалия В. Н., Рудая С. П. Этапы творческого пути В. В. Подвысоцкого (к 160-летию со дня рождения)

Статья посвящена памяти выдающегося отечественного патолога, эндокринолога, иммунолога В. В. Подвысоцкого. Очерчены этапы его творческого пути, результаты научной и научно-организационной деятельности. Приведены сведения относительно созданной им научной школы. Воссоздан его портрет как дружелюбного, доброжелательного, всесторонне одарённого человека.

Ключевые слова: патология, эндокринология, иммунология, университет, научная школа.

Gamaliia V. M., Ruda S. P. Stages of the creative path of V. V. Pidvysotskii (on the 160th anniversary of his birth)

The article is dedicated to the memory of the outstanding Ukrainian pathologist, endocrinologist, immunologist V. V. Pidvysotskii. Stages of his creative path, the results of scientific and scientific-organizational activity are outlined. Information on the scientific school founded by him has been given. His portrait as a friendly, benevolent, all-round gifted person has been recreated.

Keywords: pathology, endocrinology, immunology, university, scientific school.

УДК 9/94+061
Грицюта О. О.

**УЧАСТЬ ІСТОРИЧНОГО ТОВАРИСТВА НЕСТОРА-ЛІТОПИСЦЯ
В РОБОТІ XII АРХЕОЛОГІЧНОГО З'ЇЗДУ В ХАРКОВІ**

Стаття на основі ретельного вивчення джерел висвітлює роль Історичного товариства Нестора-Літописця в організації та роботі XII Археологічного з'їзду в Харкові у 1902 р. З'їзд мав велике науково-громадське значення. Доповіді, зроблені делегатами від ІТНЛ, торкалися актуальних питань історії та археології. Особлива заслуга в проведенні з'їзду належить видатному українському історичному та археологу, члену ІТНЛ, Д. І. Багалію, який організував збір даних для створення зводу археологічних пам'яток Харківської губернії.

Ключові слова: XII Археологічний з'їзд, Історичне товариство Нестора-Літописця, Д. І. Багалій, археологічна мапа Харківської губернії.

У XIX – на початку XX ст. у вітчизняній археологічній науці відбулися суттєві зрушення. Численні знахідки матеріальної культури минулого ставали об'єктом уваги вчених. Було запропоновано чимало ідей щодо інтерпретації археологічних матеріалів, почався процес формування наукової академічної традиції в археології. Значну роль в активізації наукових пошуків відігравали наукові центри: університети та наукові товариства. З 1839 р. на території України почало діяти перше археологічне товариство – Одеське товариство історії

та старожитностей, згодом, у 1872 р. було відкрито Історичне товариство Нестора-Літописця при Київському університеті св. Володимира (ІТНЛ), почали створюватись історико-філологічні товариства при Харківському університеті, Ніжинському історико-філологічному інституті та ін.

Такий інтенсивний розвиток наукових громадських організацій був пов'язаний з необхідністю створення мережі науково-дослідних інститутів. Ця ідея знайшла підтримку в широких наукових колах [1, С. 120].

Новим імпульсом для процесу формування українських академічних традицій стало проведення регіональних наукових форумів, яскравим прикладом яких можуть слугувати археологічні з'їзди (АЗ). За сорок два роки (1869 – 1911 рр.) в роботі з'їздів взяли участь багато видатних археологів, істориків, архівістів, мистецтвознавців, яких сучасна історіографія вважає творцями української історичної науки. Серед них: В. Б. Антонович, Д. І. Багалій, І. І. Веселовський, М. Костомаров, В. В. Хвойка, І. С. Поляков, В. В. Латишев та ін. З 15-ти археологічних з'їздів, проведених у Російській імперії, шість відбулися в Україні: III (Київ, 1874), VI (Одеса, 1884), XI (Київ, 1899) XII (Харків, 1902), XIII (Катеринослав, 1905), XIV (Чернігів, 1908). Із них найрезультативнішим і найпродуктивнішим традиційно вважається XII АЗ, проведений у Харкові в 1902 р. [2, С. 15 – 16].

Археологічні з'їзди були своєрідним дослідним майданчиком, де вчені могли представити на широкий загал результати своїх наукових пошуків та обмінятись досвідом. Участь в такого роду зібраннях надавала більші можливості для розвитку, тому наукові товариства вважали за необхідне направити на АЗ свої делегації з найкращих представників. Одним з авторитетніших на території України історичних наукових товариств було ІТНЛ, тож мета нашого дослідження висвітлити участь цього товариства у роботі XII Археологічного з'їзду в Харкові 1902 р.

Робота з підготовки XII АЗ почалась у 1899 р., були створені попередні комітети в Харкові (ХПК) та Москві (МПК), які працювали більше двох років. МПК зосередився на виробленні правил з'їзду, визначенні основних напрямів його роботи. Велика роль в організації та проведенні XII АЗ належить видатному історичному археологу та краєзнавцю Дмитру Івановичу Багалію. Громадська діяльність Д. І. Багалія кінця XIX – початку XX ст. була насиченою та плідною. Як відомо, він був активним членом Харківського історико-філологічного товариства (ХІФТ), у 1881 р. вступив до Історичного товариства Нестора-Літописця при Київському університеті. За наукові досягнення та здобутки його було обрано до складу Імператорського Московського археологічного товариства та низки губернських архівних комісій.

Д. І. Багалій був організатором та учасником декількох археологічних з'їздів. Саме він був ініціатором проведення XII Археологічного з'їзду в Харкові. Виступаючи на засіданні ХІФТ, зі звітом про результати роботи Одеського з'їзду, Д. І. Багалій висловив сподівання про те, що наступний з'їзд буде проведений в Харкові, але з політичних міркувань влада відмовила вченим [3, С. 46 –

48]. Втілити свій задум в життя Багалію вдалося лише у 1902 р., проведення XII з'їзду було заплановано в Харкові. Вчений очолив Харківський підготовчий комітет АЗ. За його ініціативою до складу Комітету увійшли представники всіх факультетів університету, а історико-філологічний факультет майже в повному складі, крім того до ХПК увійшли члени ХІФТ.

Д. І. Багалій представив на розгляд МПК основну тематику роботи з'їзду: пропонувалось провести систематичне археологічне обстеження Харківської губернії та сусідніх із нею Курської, Воронізької, Чернігівської, Катеринославської губерній, системне обстеження курганів з кам'яними бабами та складання альбому з їхньою класифікацією. Науковцем були розроблені дві програми для вивчення старожитностей (для збирання відомостей про первісні старожитності та для збирання відомостей про старожитності історичні).

Окремою пропозицією голови ХПК було облаштування виставки археологічних матеріалів, історичних та етнографічних експонатів. За допомогою членів ХІФТ була вироблена програма для збирання речей та організації виставки. Професор А. М. Краснов надав програму етнографічної виставки до XII АЗ, каталог виставки підготував секретар ХПК, професор Є. К. Редін. [4, С. 19 – 20].

Ще одним важливим напрямом діяльності ХПК було налагодження зав'язків з іншими дослідницькими центрами, які залучались до підготовки АЗ. Так, на третьому засіданні Харківського підготовчого комітету було прийняте звернення до Ніжинського історико-філологічного товариства (НІФТ) із запрошенням до роботи. У відповідь на запрошення у НІФТ була створена Ніженська комісія на чолі з професором А. В. Добіашем, до складу якої також увійшли М. М. Бережков, М. І. Лілеєв, В. К. Піскорський, М. Н. Сперанський, В. І. Резанов та ін. В задачу Комісії входило організувати збір старожитностей для виставки до XII АЗ. З цією метою було надруковано 3 тис. примірників програми по збиранню старожитностей. До співпраці були залучені учителі, священики, краєзнавці та любителі старовини багатьох повітів Чернігівської губернії. Зусиллями Ніжинської комісії до XII АЗ були зібрані цікаві етнографічні матеріали [5, С. 233 – 249].

До участі в роботі підготовчого комітету XII Археологічного з'їзду були запрошені члени Історичного товариства Нестора-Літописця. На засіданні ІТНЛ 28 грудня 1899 р. був зачитаний лист від Московського археологічного товариства із проханням надіслати депутатів від Товариства для участі в підготовці роботи з'їзду. Було прийняте рішення уповноважити І. Соболевського та І. С. Голубова представляти ІТНЛ у Московському підготовчому комітеті від Товариства [6, С. 38 – 39].

Оскільки ІТНЛ мало організаційний досвід (підготовка XI АЗ в Києві) на базі Товариства було створене відділення для допомоги ХПК на чолі з В. Б. Антоновичем. В рамках роботи ХПК члени Товариства взяли участь в археологічних експедиціях, приурочених до XII АЗ. Проведення археологічних досліджень у Чернігівській губернії доручалося О. М. Лазаревському, М. П. Ва-

силенку, Ф. М. Уманцу, у Полтавській губернії – В. Г. Ляскоронському, В. І. Василенку, А. В. Стороженку, О. І. Левицькому [4, С. 22].

На засіданні ІТНЛ 17 березня 1902 р. був сформований остаточний склад харківської делегації: Б. І. Ханенко, М. Ф. Біляшевський, О. І. Левицький, В. Г. Ляскоронський, А. І. Степович, Г. Г. Павлуцький, М. Н. Ясинський. Пізніше до делегації включили В. Б. Антоновича, який передав Харківському комітету матеріали своїх спостережень з археології Чернігівської губернії та надав допомогу в складанні археологічної мапи Харківської губернії. [7, С. 28 – 29]. Участь членів ІТНЛ в організації XII Археологічного з'їзду засвідчила високий рівень розвитку академічної науки та тісні наукові зв'язки в українській історичній спільноті.

Урочисте відкриття XII Археологічного з'їзду відбулося 15 серпня 1902 р. Він працював протягом 13 днів за участі 264 делегатів з більшості губерній Російської імперії. Загальна кількість учасників сягала 400 осіб, серед яких були відомі академіки та науковці того часу: фахівці з археології, етнографії, історії, мистецтвознавства, лінгвістики, архівної справи тощо. Вісімнадцятого та двадцять п'ятого серпня 1902 р. відбулися наукові екскурсії до археологічних пам'яток поблизу Харкова – на Донецьке городище та до могильника біля с. Ніцахи. Окрім пленарних засідань працювали 9 секцій: первісних старожитностей; історико-географічних та етнографічних старожитностей; пам'яток мистецтв, нумізматики та сфрагістики; побуту домашнього, господарського, громадського, юридичного та військового; церковних старожитностей; старожитностей писемності та мови; старожитностей класичних, візантійських, східних та західноєвропейських; слов'янських старожитностей та археографічних пам'яток. На засіданнях відділень було заслухано й обговорено понад 90 доповідей [8].

Члени ІТНЛ брали активну участь в роботі секцій АЗ, виступали з доповідями, брали участь у дискусіях. Найбільш значущими та новаторськими, на нашу думку є дослідження проф. Д. І. Багалія, проф. В. Ю. Данилевича та проф. В. З. Завітневича.

Д. І. Багалій виступив з доповіддю «Передмова до археологічної мапи», в якій був представлений результат багаторічної роботи автора по нанесенню на мапу Харківської губернії всіх відомих, на той час, археологічних пам'яток різних періодів та культур. Вперше питання про необхідність фіксації археологічних знахідок на мапі обговорювалось на засіданнях Московського археологічного товариства. Граф О. С. Уваров підтримав цю ідею, зауваживши, що потрібно створити повну мапу всієї території держави з позначками пам'яток археології. Роботу зі складання археологічних мап Багалій почав ще у 1890 р., перший варіант був представлений на Московському археологічному з'їзді, але оскільки Харківська губернія мало досліджувалась, мапа була не повною.

Під час роботи над мапою автор використав кілька категорій джерел: друковані та рукописні. Друковані джерела склались з трудів відомих дослідників Харківської губернії В. Н. Каразіна, В. Пассека, також науковець звернувся до «Історико-статистичного опису Харківської єпархії» преосв. Філарета. Деякі

дані автор отримав з матеріалів попередніх археологічних з'їздів. Серед рукописних джерел Багалій виділяє відомості, зібрані Московським археологічним товариством; дані, зібрані по спеціальній програмі ХПК; відомості від волостних правлінь та земських керівників; повідомлення від священників та вчителів; рукописні матеріали з розкопок В. Городцова, А. М. Покровського, В. Є. Данилевича та ін. Рукописні дані автор вважав найбільш цінним джерелом, оскільки вони обіймають всю територію Харківської губернії та належать людям, які добре знають місцевість. При складанні легенди до мап Багалій розробив власну систему умовних позначень.

Не маючи можливості детально позначити на мапі усі пам'ятки, Д. І. Багалій зробив їх докладний опис у пояснювальній записці, що додавалась до мапи, позначивши їх цифрами. Щоб пов'язати текст пояснювальної записки з мапою автор наніс ці позначки на мапу, таким чином пам'ятки, що не вмістились через масштаб були все ж такі відображені. Всього дослідник наніс на мапу 645 об'єктів. Сама мапа була виконана студентами Харківського технологічного інституту М. І. Лавилевським та М. В. Ігнатовичем-Завінейським. [9].

Доповідь Д. І. Багалія отримала схвальну оцінку колег, було наголошено, що створення археологічних мап є дуже важливим для краєзнавчих досліджень. Проф. Завітневич відзначив, що автор виконав таку складну масштабну роботу блискуче, за короткий проміжок часу йому вдалося обробити велику кількість матеріалу. Наявність мапи буде спонукати дослідників до більш широкого вивчення Харківщини в плані археології [10, с. 364]. Мапа, розроблена проф. Д. І. Багалієм, не втратила актуальності і сьогодні, сучасні археологи використовують її для своїх досліджень.

Картографічні студії були продовжені професором В. Ю. Данилевичем, який виступив з доповіддю «Мапа монетних скарбів та знахідок монет Харківської губернії». Своє дослідження науковець провів у тісному співробітництві з проф. Багалієм яке, певною мірою, було продовженням його роботи. Мапа складалась з двох частин: власне мапи та пояснювальної записки до неї. Загалом було нанесений 141 пункт, причому позначались як великі скарби, так і поодинокі знахідки. На території Харківської губернії було знайдено 15 видів монет, серед них монети грецької та римської доби, що складає більшість знахідок. Крім того, були знайдені візантійські, арабські, золотоординські, польські, чеські та руські монети XVI – XIX ст.

В. Ю. Данилевич, зрівнявши склад монетних знахідок Харківської та інших губерній (Київська, Полтавська та Волинська) помітив, що на Харківщині не зустрічаються монети давньоруської доби, але досить високий відсоток пантикапейських, ілекських та грузинських монет. Монети нового часу у скарбах зустрічаються частіше, ніж давні та середньовічні. Більшість знахідок (87) було зроблено на березі р. Дон.

На основі аналізу мапи монетних знахідок В.Ю. Данилевич зробив низку важливих висновків. Дослідивши якісний склад монет, знайдених на берегах Дону та Дніпра, науковець прийшов до висновку, що Дон у II – V ст. був основною

торговельною артерією, що поєднувала Схід та Римську імперією. В античні часи давнє населення Харківщини тяжіло до торгівлі з грецькими колоніями та Візантією. З IX по XIV ст. основні торговельні потоки переміщуються на Схід.

В. Ю. Данилевич вважав, що вивчення монетних знахідок дуже важливе для археології. Монети є важливим джерелом, яке слугує роз'ясненню неповних, або не точних відомостей письмових джерел та допомагають датувати археологічні пам'ятки [11] Слід зауважити, що мапи монетних скарбів раніше не складались, це був перший досвід подібного роду.

У другій половині XIX ст. почав розвиватись новий напрям в історичній науці – візантіїстика. Спочатку цей курс викладався в рамках історії античності, але тематика візантіїчних студій розширювалась, поступово виокремлюючись в самостійну галузь. З'явилося специфічне наукове співтовариство з системою контактів між спеціалістами, тому виникла потреба у створенні середовища для презентації результатів наукових пошуків та обміну досвідом. Оскільки в той час практики скликання тематичних історичних конференцій не існувало єдиною можливістю професійного спілкування була участь в археологічних з'їздах. Харківський з'їзд став важливою подією для вітчизняних візантіїстів, оскільки на ньому зібрались найавторитетніші фахівці в даній галузі. Одним з них був видатний вітчизняний дослідник, член ІТНЛ, професор В. З. Завітневич [12].

У своїй доповіді «До питання про культурний вплив Візантії на побут слов'ян курганного племені» Завітневич порушив актуальну, на той час, проблему про кордони та вплив візантійської цивілізації на слов'ян. Він піддав критиці існуючу теорію, яка спиралась на поверхневий аналіз літописів, згідно з якою за кордонами міст слов'янське населення жило в стані первісної общини, не маючи ані влади, ані власної економіки. Такої точки зору дотримувались історики школи Щлецера. Дослідник вважав літописи не об'єктивним джерелом, тому запропонував звернутись до археологічних даних, які не підтверджують дану теорію.

Археологія дає іншу реконструкцію образу життя наших предків. Основою дослідження стало порівняння матеріалів, отриманих в результаті розкопок слов'янських поховань дохристиянського часу з матеріальною культурою давнього Херсонесу. В результаті порівняння автор помітив, що не дивлячись на різність культур, існує група предметів, яка широко зустрічається як на курганах, так і у Херсонесі. В першу чергу – це ювелірні прикраси, а саме: срібні перстні, металеві та скляні браслети, намисто, пряжки та ін. Таку схожість В. Завітневич пов'язує спільним джерелом походження, а широке їх розповсюдження пояснюється наявністю торговельних зв'язків між Візантією та слов'янським населенням Подніпров'я. Він дійшов до висновку, що такі коштовні речі могли собі дозволити народи, які знаходяться на високому рівні розвитку. Цілком справедливо автор доходить до висновку, що слов'яни дохристиянської доби мали розвинену цивілізацію та високоорганізовану економіку не тільки в містах, але й на всій території розселення, що спростовує теорію проф. Щлецера. [13].

На засіданні ІТНЛ, яке відбулося 29 вересня 1902 р., члени делегації XII АЗ повідомили про діяльність з'їзду. В ході обговорення В. Б. Антонович відмітив високий рівень організації етнографічної виставки. Роблячи аналіз доповідей, зроблених на АЗ, він дав високу оцінку археологічній мапі Харківської губернії Д. І. Багалія. [14, с. 50–51].

Таким чином, висвітливши хід роботи XII Археологічного з'їзду в Харкові ми можемо стверджувати, що він був наймасштабнішим за охопленням наукової проблематики. Питання порушені під час наукових дискусій зумовили розвиток вітчизняної археологічної науки на наступні десятиліття, крім того, з'їзд мав велике науково-громадське значення. Члени Історичного товариства Нестора-Літописця брали безпосередню участь в організації та проведенні АЗ. Член ІТНЛ Д. І. Багалій очолював Підготовчий комітет з організації з'їзду та проявив себе як талановитий організатор науки і видатний науковець.

Доповіді, зроблені делегатами ІТНЛ на АЗ, торкалися актуальних питань історії та археології. Найбільш фундаментальним та вагомим для науки було дослідження Д. І. Багалія зі створення зводу археологічних пам'яток Харківської губернії. Не менш цінним науковим здобутком стала й мапа монетних скарбів Харківської губернії, створена В. Ю. Данилевичем. Крім того, необхідно відзначити революційну за своїм змістом доповідь В. З. Завитневича, який аргументовано, керуючись даними археології, спростував концепцію «диких слов'янських народів».

Джерела та література

1. Коробченко А. Розвиток діяльності наукових установ і організацій в Російській імперії (кінець XIX – початок XX століть). // Історія української науки на межі тисячоліть. – 2007. – Вип. 30. – С. 115–120.
2. Юренко С. П. Археологічні з'їзди в Україні. – Київ: Шлях, 2004. – 44 с.
3. Скирда І. М. XII Археологічний з'їзд: передумови, перебіг подій, історичне значення : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06 / Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. – Харків, 2016. – 271 с.
4. Протоколи засідань предварительного комитета. // Двенадцатый археологический съезд в Харькове в 1902 г. – Москва, 1902. – 34 с.
5. Протоколы заседаний Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда. // Труды Харьковского предварительного комитета по устройству XII Археологического съезда: в 2 т. / за ред. Е. К. Редина. – Харьков, 1902. – Т. 1. – 547 с.
6. Сведения о заседаниях общества. // Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. – 1900. – Кн. 14. – 192 с.
7. Сведения о заседаниях общества. // Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. – 1901. – Кн. 16. – Вып. 4. – 96 с.
8. Алексеев Л. В. XII Археологический съезд в Харькове. // Российская археология. – 1992. – №4. – С. 196–199.
9. Багалей И. Д. Предисловие к археологической карте. // Труды XII Археологического съезда: у 4 т / гол. ред. П. С. Уварова. – Москва, 1905. – Т. 1. – С. I – IV.
10. Протоколы заседаний XII Археологического съезда. // Труды XII Археологического съезда: у 4 т / гол. ред. П. С. Уварова. – Москва, 1905. – Т. 3. – 427 с.

11. Данилевич В. Ю. Карта монетных кладов и находок отдельных монет Харьковской губернии. // Труды XII Археологического съезда: у 4 т. / гол. ред. П. С. Уварова. – Москва, 1905. – Т. 1. – С. 374–411.
12. Домановская М. Е. XII Археологический съезд и харьковская византистика. // Научные ведомости Белгородского университета. Серия: История. Политология. – 2013. – №15 (158). – Вып. 27. – С. 55–61.
13. Завитневич В. З. К вопросу о культурном влиянии Византии на быт русских славян курганного периода. // Труды XII Археологического съезда: у 4 т / гол. ред. П. С. Уварова. – Москва, 1905. – Т. 1. – С. 105–110.
14. Сведения о заседаниях общества. // Чтения в историческом обществе Нестора-Летописца. – 1903. – Кн. 17. – Вып. 1. – 56 с.

References

1. Korobchenko, A. (2007). Rozvytok diialnosti naukovykh ustanov i orhanizatsii v Rosiiskii imperii (kinets XIX – pochatok XX stolit). [Development of the activities of scientific institutions and organizations in the Russian Empire (the end of the nineteenth and early twentieth centuries)]. *Istoriia ukrainskoi nauky na mezhi tysiacholit – The history of Ukrainian science at the border of the millennium, Vol. 30*, 115–120 [in Ukrainian].
2. Yurenko, S.P. (2004). *Arkheolohichni z'izdy v Ukraini [Archaeological congresses in Ukraine]*. Kyiv: Shliakh [in Ukrainian].
3. Skyrda, I.M. (2016). XII Arkheolohichni z'izd: peredumovy, perebih podii, istorychne znachennia [XII Archaeological Congress: preconditions, course of events, historical significance] *Candidates thesis. Kharkiv*. [in Ukrainian].
4. Protokoly zasedaniy predvaritel'nogo komiteta (1902). [Protocols of the meetings of the Preliminary Committee]. *Dvenadtsatiy arkheolohicheskyi s'yezd v Kharkove v 1902 g. – The twelfth archaeological congress in Kharkov in 1902*. Moscow [in Russian].
5. Redin, Ye.K. (Eds.). (1902). Protokoly zasedaniy Khar'kovskogo predvaritel'nogo komiteta po ustroystvu XII arkheologicheskogo s'yezda. [Protocols of the meetings of the Preliminary Committee by carrying out of the XII Archaeological Congress in Kharkov.] *Trudy Khar'kovskogo predvaritel'nogo komiteta po ustroystvu XII arkheologicheskogo s'yezda – Proceedings of the Kharkov Preliminary Committee by carrying out of the XII Archaeological Congress, Vols 1-2* [in Russian].
6. Svedeniya o zasedaniyakh obshchestva (1900). [Information about meetings of the society]. *Chteniya v istoricheskom obshchestve Nestora-Letopistsa – Readings in the historical society of Nestor the Chronicler, Book. 14*, 192 [in Russian].
7. Svedeniya o zasedaniyakh obshchestva (1901). [Information about meetings of the society]. *Chteniya v istoricheskom obshchestve Nestora-Letopistsa – Readings in the historical society of Nestor the Chronicler, Book16*. Kiyv [in Russian].
8. Alekseyev, L.V. (1992). XII arkheologicheskii s'yezd v Khar'kove [XII archaeological congress in Kharkov]. *Rossiyskaya arkheologiya – Russian archeology*. 3, 196–199 [in Russian].
9. Bagaley, I.D. (1905) Predisloviye k arkheologicheskoy karte [Preface to the archaeological map]. *Trudy XII arkheologicheskogo s'yezda – Proceedings of the XII archaeological congress, 1*, 1-4 [in Russian].
10. Protokoly zasedaniy XII arkheologicheskogo s'yezda [Protocols of the meetings of of the XII Archaeological Congress]. *Trudy XII arkheologicheskogo s'yezda – Proceedings of the XII archaeological congress, 3*, 364 [in Russian].
11. Danilevich, V.YU. (1905). Karta monetnykh kladov i nakhodok otdel'nykh monet Khar'kovskoy gubernii [Map of buried treasure of coins and finds of individual coins in Kharkov province]. *Trudy XII arkheologicheskogo s'yezda – Proceedings of the XII archaeological congress, 1*, 374-411 [in Russian].

12. Domanovskaya, M.Ye. (2013). XII arkheologicheskiy s`yezd i khar'kovskaya vizantiistika [XII archaeological congress and Kharkov Byzantine studies.]. *Nauchnyye vedomosti Belgorodskogo universiteta. Seriya: Istoriya. Politologiya – Scientific bulletins of Belgorod University. Series: History. Political science, 15 (158), 55–61* [in Russian].

13. Zavitnevich, V.Z. (1905). К вопросу о культурном влиянии Византии на быт русских славян курганного периода [To the question of the cultural influence of Byzantium on the life of the Russian Slavs of the Kurgan period.]. *Trudy XII arkheologicheskogo s`yezda – Proceedings of the XII archaeological congress, 1, 105-110* [in Russian].

14. Svedeniya o zasedaniyakh obshchestva. (1903). [Information about meetings of the society.]. *Chteniya v istoricheskom obshchestve Nestora-Letopistsa – Readings in the historical society of Nestor the Chronicler, Book. 17, 56* [in Russian].

Грицюта О. А. Участие Исторического общества Нестора-Летописца в работе XII Археологического съезда в Харькове

Статья на основе тщательного изучения источников освещает роль Исторического общества Нестора-Летописца в организации и работе XII Археологического съезда в Харькове в 1902 г. Съезд имел большое научно-общественное значение. Доклады, сделанные делегатами от ИОНЛ, касались актуальных вопросов истории и археологии. Особая заслуга в проведении съезда принадлежит выдающемуся украинскому историку и археологу, члену ИОНЛ, Д. И. Багалею, который организовал сбор данных для создания свода археологических памятников Харьковской губернии.

Ключевые слова: XII Археологический съезд, Историческое общество Нестора-Летописца, Д. И. Багалея, археологическая карта Харьковской губернии.

Hrytsiuta O. A. Participation of the Historical Society of Nestor-Chronicler in the work of the XII Archaeological congress in Kharkov

The article based on a thorough study of sources highlights the role of Historical Society of Nestor-Chronicler in the organization and work of the XII Archaeological Congress in Kharkiv in 1902. Issues raised during scientific discussions at the congress led to the development of domestic archaeological science for the next decades. The congress had a great scientific and social significance.

The reports made by the delegates from the Historical Society concerned current issues of history and archeology. Special merit in conducting of the congress belongs to the prominent Ukrainian historian and archaeologist, member of of Historical Society of Nestor-Chronicler D.I. Bagalyi, who organized the collection of data for the creation of a complex of archaeological monuments of the Kharkiv province. Not less valuable scientific achievement was the map of coins of the Kharkiv province, created by V.Yu. Danilevich. In addition, it is necessary to note the revolutionary in its content the report of V. Z. Zavitnevich, who is argued, guided by the data of archeology, refuted the concept of "wild Slavic peoples".

Keywords: XII Archaeological Congress, Historical Society of Nestor-Chronicler, D.I. Bahaliy, Archaeological map of Kharkiv province.

УДК 591.4.597

Дефорж Г.В.

ВНЕСОК ФУНКЦІОНАЛЬНИХ МОРФОЛОГІВ У РОЗВИТОК МЕДИЦИНИ (кінець ХІХ – початок ХХ ст.)

Історико-науковий аналіз еволюційної морфології є надзвичайно важливим для осмислення сучасних проблем її розвитку. Вивчення морфології тварин є однією з підстав усіх досліджень макроеволюції й філогенії, а відтак і загальних побудов в еволюційній теорії зага-